

BANUL RADU GOLESCU ȘI TÂRGOVIȘTEA*

Gabriela NIȚULESCU

A vorbi despre Radu Golescu în legăturile sale cu spațiul dâmbovițean înseamnă relevarea acelor aspecte semnificative din activitatea sa, nu neapărat necunoscute, și numai reprezentative sub raportul prezenței sale la Târgoviște, care coincide cu momentele de vârf ale ascensiunii spre mari funcții, îndeosebi după anul 1780. Aceasta, deoarece ne propunem prezentarea lui Radu Golescu la Târgoviște și în județul Dâmbovița plecând de la trei mari direcții: *titlurile și funcțiile pe care le-a deținut în intervalul 1782-1816*, așa cum apar ele în primul rând pe documentele referitoare la Dâmbovița; *perioada în care Radu Golescu a funcționat ca ispravnic al județului Dâmbovița*; *proprietățile pe care le-a deținut aici*; *ce regim au avut după moartea sa*.

Referitor la primul aspect, cercetarea sistematică a documentelor și surselor bibliografice dovedește că prima funcție cu care apare, la 30 august 1782, este cea de *paharnic*, calitate în care – împreună cu Ioan Florescu sărdar – judecă pricina de neînțelegere dintre mănăstirile Stelea și Nucetu¹; peste numai trei ani, la 11 august 1785, el este *vel paharnic*², titlu pe care îl deține până la 3 ianuarie 1786, când apare cu cel de „*biv vel paharnic*”³. La această ultimă dată, el cumpăra de la Neculae Cocoș căpitan o moșie la Fundeni (aspect asupra căruia vom reveni). În același an, la 6 august, Răducan Golescu „*biv vel clucer*” și ispravnic al județului Dâmbovița, judeca – alături de Marco portar – neînțelegerea dintre mănăstirea Nucetului și Pantazi Serehli⁴. Pentru o perioadă de zece ani, el va apare ca *logofăt* (1794)⁵ și *vel vornic*, la 7 august 1796, printre cei șase boieri divaniți care cercetează pricina dintre I. Cioranu și preoții mănăstirii catolice din Târgoviște⁶. Peste un an, în noiembrie 1787, când Alexandru Ipsilanti numea șase boieri divaniți care să întărească actul de numire a egumenului Dionisie la mănăstirea Dealu, Radu Golescu este menționat ca „*vel vornic al opștirilor*”⁷.

În sfârșit, ultima funcție – cea de *ban* – apare 1816 când el devine proprietarul sticlăriei de la Șotânga⁸, funcție cu care va apare – ca *mare ban* – până în 1816⁹ și, respectiv, 1818, la moartea sa¹⁰. Se evidențiază astfel, pentru o perioadă de 34 de ani și în strânsă legătură cu județul Dâmbovița, titlurile cu care Radu Golescu este menționat în documente, de la paharnic până la mare ban. Titluri care se referă la diverse aspecte: activitatea lui ca ispravnic al județului Dâmbovița, proprietar al unor moșii sau al sticlăriei de la Șotânga, boier divanit, hotarnic numit de domnie.

Cât privește funcția de *ispravnic al județului Dâmbovița*, pentru prima dată este menționată la 30 august 1782, când – împreună cu cel de-al doilea ispravnic, Ioan Florescu Serdar – judecă pricina dintre moșnenii din Pietrari și mănăstirea Mărgineni¹¹. În aceeași zi, el înaintea domnului o anafora în pricina de neînțelegere dintre mănăstirile Stelea și Nucetu, pentru moșii din Podu Belestii¹². În anii următori, până în 1787, Radu Golescu este ispravnic de Târgoviște, exclusiv o scurtă perioadă din luna septembrie 1782, când îl înlocuiește Manolache Brâncoveanu vel logofăt¹³. Ultima mențiune a sa ca ispravnic de Târgoviște o avem din 1786¹⁴, pe un minei al lunii mai din anul 1780, carte aflată la Mitropolia din Târgoviște și având următorul text: „să se știe că am scris eu, Dumitrache ale popii Gheorghe de la biserica Domnească din Târgoviște, fiindu domnul nostru Io Nicolae Petru Mavroghenie Voevod, fiindu și răsmirița cea de turci, când au luat pe vâtaful Radu de l-au dus la București din Târgoviște, care n-am mai pomenit niciodată”¹⁵. În legătură cu această „luare” a vâtafului Radu de către turci, opinăm pentru datarea acestei însemnări cel puțin cu începere din august 1787, războiul ruso-austro-turc declanșându-se la 24 august acest an, moment care coincide cu mutarea operațiunilor militare pe teritoriul țărilor române¹⁶. În sprijinul acestei opinii, dar cu datare precisă (anul 1789) vin și două însemnări pe cărți aflate la Biblioteca Academiei Române, publicate de O. Lugoșianu¹⁷ și Ilie Corfus¹⁸. Prima dintre aceste însemnări se aseamănă cu cea aflată pe mineiul din 1780; textul este însă ceva mai complet și, important pentru argumentarea noastră, este datat precis: „Să se știe că am scris eu, Dumitrache al popei Gheorghe de la Besearca Domnească din Târgoviște, fiind domnul nostru Io Nicolae Petru Mavrogheni voevod, fiind răsmeriță rea de turci, când au luat pe vâtafu Radu de l-au dus la București cu totu. Și am scrisu ca să (să) ție minte, cându eram în case la Mitropolie, și au venit mulțime multă de turci aici, în Târgoviște, care n-amu mai pomenitu niciodată. Maiu 24, 1789”¹⁹. Cea de a doua însemnare nu mai menționează decât prezența turcilor la Târgoviște,

ca și deplasarea armatei domnului muntean spre nord: „Scris-am eu, Dumitrache al pop(ii) Gheorghe de la Biserica Domnească din Târgoviște, în zilele prea luminatului domnul Io Nicolae Petru Mavrogheni v(oe)v(od), fiind și răzmiriță rea de turci (aici în Târgoviște), când s-au dusu în Brașov. Leat 1789²⁰. De altfel, ultimele două mențiuni ale lui Radu Golescu în funcția de ispravnic al Târgoviștei aparțin anului 1787: prima dată la 4 februarie când, deși cu numele indescifrabil, dar cu funcția de *fost mare clucer*, el se află între marii boieri judecători în pricina moșiei Speriâți (Speriețeni)²¹, iar cea de a doua din 23 martie 1787, menționează deja ca ispravnici pe Grigore Greceanu fost mare paharnic și Ioniță Caramanlău, fost mare serdar²². Putem afirma deci că ultima dată când Radu Golescu este amintit ca ispravnic al județului Dâmbovița, în documente, este 4 februarie 1787²³, iar însemnările de pe cărțile amintite aduc unele completări privind prezența sa în Târgoviște. Prezență, de altfel, confirmată pentru anul 1789, și cu ocazia vizitei făcute de voievodul Nicolae Petru Mavrogheni la Curtea domnească din Târgoviște, în ziua de 14 iulie 1789 și explică prin aceea că Radu Golescu era unul dintre cei care se îngrijise de repararea acestui monument. În 1785, domnitorul Mihail Șuțu porunca ispravnicului județului, paharnicul Radu Golescu, să repare biserica mare domnească, care era cu „olțaru dâzlipit de biserică și bolta dărăpănată, încât era spre cădere²⁴; îndemnat de Ianache Văcărescu „vel vister“, domul „o au înnoit-o și au învâlit-o și au înpodobit-o²⁵, înlocuindu-i șindrila, reparând tencuiala și pictura, meșter fiind Popa Ioan zugravu, fiul popii Vintilă din Mălureni-Argeș. Această pisanie bilingvă, aflată deasupra intrării în pridvor, arată că toate lucrările au avut „purtătoriu de grijă“ pe „dumnealui jupan Radu Golescu vel pah(arnic), aflându-se ispravnic județului Dâmboviți“, la 11 august 1785²⁷. Alte două inscripții, aflate în pronaos, datate 4 și 28 aprilie 1785, confirmă conducerea lucrărilor de reparație de către Radu Golescu: „1785 aprilie 4, șindril(?) za Golescu²⁸ și „Aprilie 28, 1785 au început la dresul bisericii de paharn(icul) Golescu²⁹. Rezultă deci că lucrările, începute în aprilie, erau gata în august 1785, iar în anii următori ele continuă, un sgrafit din 1796 menționând reparațiile din acel an, la turla a doua³⁰. În același timp, probabil din porunca tot a ispravnicului, la 12 martie se întocmea o listă de bunurile mobile și imobile aparținând metohului Mănăstirii Dealu de la Târgoviște (biserica Sfânta Vineri – domnească mică) și a stării care era foarte rea, „clopotnița descoperită de tot; zugrăveala în biserică, pe de o parte, căzută; pardoseală nu iaste; ușile putrede; biserica pe dinafară netencuită și făr de ferestri³¹, iar casele (Azilul Doamnei Bălașa Șerban) „una acoperită mai slab; iar în alta

ploae...³². Deoarece starea de neîngrijire a metohului se menține, este posibil ca lucrările de aici să nu mai fi continuat, punându-se accentul pe cele de la Biserica mare domnească, unde Radu Golescu s-a remarcat prin calitățile de bun gospodar, întreprinzător, foarte activ și remarcabil conducător. Iar în calitate de ispravnic, el a dovedit rapiditate în judecarea pricinilor, integritate și justete, obiectivitate și spirit umanist, nelăsând loc niciunei încălcări a dreptății. Într-o singură zi, la 30 august 1782, el judecă patru neînțelegeri, stabilind precis persoanele care să le rezolve³³ și urmărind, în timp, felul cum acestea și-au făcut datoria³⁴. Respectând „obiceiul pământului“, la 26 aprilie 1786, împreună cu alți doi ispravnici, dă carte pentru alegerea locurilor de casă din Târgoviște „ale fostului mare medelnicer Grigore Greceanu“³⁵; însă, nefiind „scrisori i zapise la mijloc“, folosește sistemul mărturiilor și „descoperindu-să locurile într-acestași chip, au dat dumnealui această carte ca să urmeze cu stăpânirea întocmai după cuprinderea ce în sus să arată“³⁶. Prin aceeași hotărâre, el folosește pentru a măsura, stânjenul „mării sale răposatului Constantin vodă Brâncoveanu“³⁷.

Aceste calități ale lui Radu Golescu se evidențiază și printr-un alt aspect – acela de *proprietar în județul Dâmbovița*, fie ca moștenitor, fie în calitate de cumpărător. De la bunicul său Ilie Știrbei (consilier în vremea administrației austriece din Oltenia, între 22 februarie 1719 și 27 aprilie 1729³⁸), Radu Golescu moștenește o moșie la *Produleștii-de-Sus (Ghinești)*, proprietate care la 10 iunie 1780, apare ca fiind „a dumnealui Nicolai Știrbei biv vel vornic“³⁹, (tatăl său). Este posibil ca moștenirea să provină de la bunicul acestuia, Constantin Știrbei, care la 1781 lăsa unui alt nepot, Ștefan Pârșcoveanu, o moșie la Bogații-de Sus⁴⁰. Pe lângă proprietatea de la Produlești, Radu Golescu a mai dobândit și altele în Dâmbovița, îngrijindu-le și mărindu-le veniturile, lăsând prin testament poruncă fiilor săi să nu modifice nimic, „că eu din cele părintești nimic n-am prăpădit, ci încă am adăogat încât poci zice că le-am îndoit“⁴¹. Într-adevăr, spiritul de bun gospodar îl caracterizează, ca și receptivitatea la noutățile vremii sale, priceperea în afaceri; astfel moșiei de la Ghinești-Produlești, moștenită cum am văzut, îi adaugă pe cea de la *Dâmbovicioara*, hotărnicită la 8 iulie 1787⁴². În același timp, el cumpără alte proprietăți, dintre care cea de la *Fundeni (Cocoșu-Socetu)* la 3 ianuarie 1786, cu prețul de 70 parale stânjenul, vânzătorul (căpitanul Neculae Cocoș) primind o sumă de „500 taleri, plus 54“⁴³. Nu știm din ce pricină, peste numai trei zile, s-a revenit asupra prețului (1 taler și 90 bani stânjenul), semnându-se și actul de vânzare-cumpărare⁴⁴. Asupra regimului acestei proprietăți, situația este oarecum încurcată:

la 24 ianuarie 1786, Radu Golescu o dă serdarului Pantazi Ghica, „vecin cu această moșie”⁴⁵, pentru suma hotărâtă la 6 ianuarie; la rândul său, Pantazi o dă Aniței Cocoș⁴⁶; la 30 ianuarie 1786, deoarece moșia era amanet la vel banul Dumitrache Ghica, cei doi proprietari (Neculae și Anița Cocoș) o vând acestuia cu 2 taleri și jumătate stânjenul, total stânjeni 703⁴⁷. În aceeași zi (30 ianuarie 1786) Anița Cocoș amaneta această moșie bănesei Ruxandra Văcărescu pentru 560 de taleri și cu o dobândă de 5 și jumătate la pungă, soroc de o jumătate de an⁴⁸. La 8 iulie 1787, moșia apare la răposatul Ianache Dâmboviceanul⁴⁹, vecină cu „moșia Produlești, a dumnealui vel clucer Golescu”⁵⁰. La 17 iulie 1787, când se alegea și hotărnicia moșia Fundenii lui Cocoș, proprietar era Nicolae Cocoș⁵¹. În timp, moșia nu mai apare ca proprietate a lui Radu Golescu, el menținându-și stăpânirea asupra celei de la Podulești și asupra Ghimpașilor, pe care – prin testamentul din 2 februarie 1815 – o lăsa moștenire fiului său Nicolae⁵². Tot lui îi revenea și sticlăria de la Șotânga⁵³, care funcționa încă din 1783 și pe care banul o cumpărase din 1799, aducând meșteri transilvăneni pentru a o pune pe picioare, un document din 1814 menționa că „la județul Dâmbovița s-au găsit la sticlărie unde lucrează sticle acești nemți ce li se arată numele mai jos cu familiile lor... ce nu-i găsim scriși la catagrafia ce avem că n-au nici case, nici dobitoace, nici altă stare, ci șed în casa sticlării ce este a dumnealui banului Golescu și lucrează la sticle ce sunt 15 ani”⁵⁴. Că Radu Golescu era deschis spre intensificarea relațiilor de schimb și introducerea noutăților, se știe foarte bine, nu numai din preocupările sale ca abil om de afaceri⁵⁵, ci și din dragostea cu care el răspundea cerințelor moderne ale epocii sale, evidente îndeosebi prin sprijinul acordat dezvoltării învățământului⁵⁶. Cât despre sticlăria de la Șotânga, ea va constitui obiectul unei atenții deosebite, în sensul repunerii în producție și al fabricării unor produse de bună calitate. Meșterii „nemți” numiți în documentul din 1814 se numeau Ianoș neamțu, pârçalab, Dincă neamțu și Mihel, Ghiuri, Marin Râșnovean, Petre și Precupu, „frați ot Porumbacu”, Ion Ardeleanu și erau chemați de boierul Golescu în scopul înființării unei manufacturi⁵⁷. Sub stăpânirea lui, sticlăria de la Șotânga va cunoaște înflorirea maximă, iar banul se va îngriji și de condiții de trai mai bune pentru lucrători; astfel, la 28 noiembrie 1815 el cumpăra „un codru de moșie Ruda, livezi și pădure, unde căminurile și pomii ce se vând au fost și locuință de oameni, drum vechi au avut și are pe valea Sticlării vechi (pe care și sticlăria sumă de ani au lucrat, unde șed și acum rudarii)”⁵⁸. S-a format astfel satul *Goleasca*, (astăzi la Șotânga) și cărui locuitori au fost împrumăriți la 1864 pe „moșia Goleascăi”. Ca urmare a grijii marelui ban, în numai un an, sticlăria

se dezvoltă, astfel că în 1816 era necesară angajarea a două sate apropiate, Gura-Vâlcâni și Lăculețele, pentru a lucra la sticlărie, cu condiția „ca să plătească ludele acestor sate, podvezile și angaralile”⁵⁹. La această dată, conducerea întreprinderii o avea fiul său, Nicolae, în vârstă de 43 de ani⁶⁰, care – după moartea tatălui său, în octombrie 1818, va încerca iar „să facă această tocmeală”, subliniind avantajele pe care ea le oferea, căci „această fabrică a sticlăriei este și pentru podoaba Patrii și pentru folosul locuitorilor, vânzându-să mai ieftine sticlele aici, nefiind calea depărtată ca în țara Nemțescă și încă acum, în fericirii ani și în norocu mării tale (Alexandru Șuțu – *n.n.*), nădăjduiesc de a se face această fabrică cu desăvârșită orânduială”⁶¹. În același timp, fostul mare logofăt – dovedindu-se mult mai puțin autoritar și activ decât tatăl său – încerca să rezolve unele probleme ivite la sticlărie prin intervenția autorității domnești către ispravnicii județului, pentru „a aduce la isprăvniciat aceste sate, adică Gura-Vâlcâni, Lăculețele și Vâlcana-Cojocarului, fiind cu apropiere de această fabrică și să-i îndemne cu vorbe cuviiicioase să le așeze iarăși în lucru fabricii, prin zapis întărit de isprăvniciat”⁶². El mai solicita ca înțelegerea să se facă tot pe 3 ani, subliniind că produsele de aici erau mai ieftine decât cele din Transilvania și că procedeele de fabricație aveau „mai multă cheltuială merge la țandăra care arde neconținut 8 luni, la facerea materiilor”⁶³. Deși rezultă că avea unele greutăți, totuși sticlăria era rentabilă, de vreme ce le putuse plăti, după moartea tatălui său, dajdii celor două sate „peste taleri 1600”⁶⁴, intervenind „pentru lude 3 leșieri din sud Dâmbovița... care făceau leșie pentru trebuința sticlăriei”⁶⁵. Până la 1822, întreprinderea merge bine; în acest an, Nicolae Golescu cerea ispravnicilor să înștiințeze stăpânirea, prin hârtie, de satele care lucrează pentru el, dar îi lipsesc 8 lude scutelnici „din suma celor 10 care sunt rânduiți prin hrisov”⁶⁶. Dar, din octombrie 1823, greutățile sunt tot mai dese, un prim semn fiind neplata de către epistatul fabricii, Ianache, a sumei de 553 taleri și 35 parale, drept venit al întreprinderii, sumă pe care rămâne dator să o plătească, în urma judecății⁶⁷. Peste șase ani, la 14 noiembrie 1829, vornicul Nicolae Golescu moare⁶⁸, iar sticlăria căpătase încă din 1827 un alt proprietar⁶⁹. În felul acesta, moștenirea marelui ban Radu Golescu trecea în mâini străine, ca și moșiile din Dâmbovița, înstrăinate pe parcursul secolului al XIX-lea.

Însă, Radu Golescu rămâne înscris în trecutul județului Dâmbovița ca o personalitate remarcabilă, ca un demnitar care s-a achitat de sarcini cu pricepere, afirmându-se de tânăr în viața politică a țării. Ascensiunea sa spre cele mai înalte demnități în stat se împletește cu prezența în județul Dâmbovița, iar prima mențiune

documentară a unei funcții, cea de paharnic, atestă vârsta relativ tânără la care o obține – 36 de ani, paralel cu cea de ispravnic al județului. Pe de altă parte, în calitate de proprietar, el și-a îngrijit moșiile de aici, acordând o atenție deosebită sticlăriei de la Șotânga.

NOTE

* Comunicare prezentată la cel de-al XVIII-lea simpozion științific anual al Complexului muzeal Golești, 22-23 noiembrie 1986.

1. G. Potra, *Tezaurul documentar al județului Dâmbovița, 1418-1800*, Tgv., 1972, p. 813-814.

2. *Inscripție aflată la Biserica domnească din Târgoviște* (pisană din 11 august 1785), în pridvor, deasupra intrării, limba română, alfabet chirilic; vezi și R. Gioglovan, M. Oproiu, *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. I., M.I.D., Tgv., 1975, p. 44-45.

3. G. Potra, *op. cit.*, p. 838.

4. *Ibidem*, p. 845-947.

5. Anastasie Iordache, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 13.

6. G. Potra, *op. cit.*, p. 914-915.

7. *Ibidem*, p. 920: până în 1798 (A. Iordache, *loc. cit.*, p. 13).

8. I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Țării Românești, 1800-1850*, Editura Științifică, București, 1958, vol. I, p. 170.

9. A. Iordache, *loc. cit.*, p. 13.

10. *Ibidem*.

11. G. Potra, *op. cit.*, p. 815.

12. *Ibidem*, p. 813-814.

13. *Ibidem*, p. 817.

14. R. Gioglovan, M. Oproiu, *op. cit.*, p. 61; mai mult ca sigur, datarea însemnării este greșită, ea aparținând *cel puțin* celei de a doua jumătate a anului 1787.

15. *Op. cit.*, p. 61.

16. *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 160; *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1987, p. 66-67.

17. Lugoșianu, O., *Însemnări din bătrâni*, în revista „Tinerimea Română“ vol. III, 1899, p. 188.
18. Ilie Corfus, *Însemnări de demult*, Editura „Junimea“, 1975, p. 78-79.
19. *Ibidem*, p. 78.
20. *Ibidem*, p. 79.
21. G. Potra, *op. cit.*, p. 849; vezi și documentele din 22 iulie 1786 (*Ibidem*, p. 844) și 6 august 1786 (*Ibidem*, p. 845).
22. *Ibidem*, p. 852.
23. *Ibidem*, p. 849.
24. Pisania Bisericii domnești din Târgoviște (1785).
25. *Ibidem*.
26. *Ibidem*.
27. *Ibidem*.
28. R. Gioglovan, M. Oproiu, *Inscripții...*, p. 58.
29. *Ibidem*.
30. Ioana Cristache-Panait, P.I. Panait, *Sgrafite în biserica Curții domnești din Târgoviște*, în „Glasul bisericii”, nr. 9-10/1966, p. 892.
31. G. Potra, *loc. cit.*, p. 849.
32. *Ibidem*.
33. *Ibidem*, p. 813-815.
34. *Ibidem*.
35. *Ibidem*, p. 840.
36. *Ibidem*.
37. *Ibidem*.
38. Alexandru A. Vasilescu, *Oltenia sub austriaci. 1716-1739*, vol. I, Buc., 1929, p. 106, 148.
39. G. Potra, *op. cit.*, p. 801.
40. *Ibidem*, p. 875; de la Ștefan Pârșcoveanu o moștenește acum Iordache Cantacuzino.
41. A. Iordache, *op. cit.*, p. 14.
42. G. Potra, *loc. cit.*, p. 857.
43. *Ibidem*, p. 837.
44. *Ibidem*, p. 837-838.
45. *Ibidem*.
46. *Ibidem*, p. 839.

47. *Ibidem.*
48. *Ibidem.*
49. *Ibidem*, p. 857.
50. *Ibidem.*
51. *Ibidem*, p. 859-861, 862 (la 22 iulie 1787).
52. A. Iordache, *loc. cit.*, p. 14.
53. *Ibidem.*
54. I. Cojocaru, *loc. cit.*, p. 199.
55. A. Iordache, *op. cit.*, p. 13.
56. Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *Învățământul românesc în date*, Ed. „Junimea“, Iași, 1979, p. 68.
57. Apud M. Oproiu, L. Oproiu, *Din istericul sticlăriilor din județul Dâmbovița*, în „Valachica“ nr. 9, Tgv., 1977, p. 236-237.
58. I. Cojocaru, *op. cit.*, p. 199.
59. *Ibidem.*
60. G. Fotino, *Boierii Golești*, vol. II, Buc., 1939, p. 181.
61. I. Cojocaru, *loc. cit.*
62. *Ibidem.*
63. *Ibidem*, p. 191.
64. M. Oproiu, L. Oproiu, *op. cit.*, p. 238.
65. I. Cojocaru, *op. cit.*, p. 244-245.
66. *Ibidem*, p. 301.
67. L. Oproiu, M. Oproiu, *loc. cit.*, p. 238.
68. A. Iordache, *loc. cit.*, p. 16.
69. L. Oproiu, M. Oproiu, *op. cit.*, p. 238.

BANUL RADU GOLESCU ET LA VILLE TÂRGOVIȘTE

RÉSUMÉ

L'article présente l'activité de Radu Golescu à Târgoviște, en suivant trois directions importantes: les missions détenues entre les années 1782-1816, la période lorsqu'il a fonctionné comme policier du département Dâmbovitza, les propriétés du département et leurs régime après la mort de Radu Golescu.

La personnalité de celui-ci met en évidence un dignitaire qui a accompli avec habilité ses missions publiques, en manifestant beaucoup de soin pour le respect de la légalité et pour la réceptivité des nouvelles tendances de son époque.